

Aysem Sunal (r.) en Robert Denvers (l.) / Michael De Lausnay

dat je weet wat een *plié* of een *tendu* is. Maar de manier waarop je ermee omgaat in hedendaagse dans is heel anders. Zelfs al noemen we het nog steeds een *tendu*. Ik heb eerst klassiek ballet gedaan, dus ik weet niet of je hedendaags kunt dansen zonder klassieke scholing. Maar wat ik het meest geleerd heb van klassiek ballet is ritme en muzikaliteit. En ik denk eigenlijk dat je de *tendu* ook in de hedendaagse klas kan leren.

Denvers: Je móet die poses niet kunnen, maar ze vormen wel een code. Als je over een *tendu* spreekt, weet iedereen ter wereld waar je het over hebt. Wanneer je zegt dat je hedendaags danst, is de vraag eigenlijk al welk soort hedendaags je danst. Hedendaagse (en moderne) dans is zo uitgestrekt dat je niet weet over welk aspect je praat: heb je het over Cunningham, over Anne Teresa De Keersmaeker? Klassiek ballet heeft slechts één facet: een *tendu* is altijd dezelfde *tendu*. De taal is gecodeerd. Maar ik vind niet dat de taal daarom gelimiteerd is.

Schellekens: Maar elke hedendaagse dans heeft ook zijn *tendu*.

Denvers: Ja, maar dat is het net: ze zijn verschillend. In klassiek ballet is er maar één *tendu*. Maar de *tendu* van Merce Cunningham is verschillend van die van Anne Teresa De Keersmaeker.

Saastamoinen: Je kan die twee helemaal niet vergelijken. Anne Teresa De Keersmaeker heeft wel een choreografische taal, maar die is niet vastgesteld, niet gecodeerd, terwijl Cunningham wel een bepaalde benaderingswijze en techniek heeft vastgelegd.

Denvers: Maar ook De Keersmaeker zal waarschijnlijk naar de klassieke *tendu* verwijzen om iets duidelijk te maken, zelfs al gebruikt ze die niet in die zin.

Schellekens: Je ziet bijvoorbeeld hoe *tendu* automatisch aan klassiek ballet gelinkt wordt. Als ik les geef aan een moderne klas, en ik vraag een *plié*, zal ik iets heel anders te zien krijgen dan wanneer ik zeg: 'buig door je knieën'. Je ziet dat mensen onmiddellijk een heel andere attitude aannemen wanneer je dat klassieke vocabularium gebruikt.

Sunal: Het is precies die klassieke attitude die de taal van het ballet zo universeel maakt. Ik kan morgen naar Hannover gaan en daar in twee dagen een ballet leren.

De Vlieghe: Vandaag de dag is het Trisha Brown-repertoire, bijvoorbeeld, even bekend. Daar kan net zo goed naar verwezen worden als naar klassiek ballet. Zeker binnen enkele jaren zal het op hetzelfde niveau staan.

Saastamoinen: Brown heeft weliswaar een nieuw vocabularium uitgevonden, maar dat vertrekt toch nog steeds vanuit het klassieke vocabularium.

Denvers: Als je Trisha Brown leert, leer je een stijl en geen taal. Toen ik destijds bij Béjart danste, wist ik ook precies wat hij wilde, maar iemand die de 'taal' van Béjart niet kent, zou er niets van begrijpen. Je leert de 'taal' van de choreograaf, en die zie je dan als een soort moedertaal, van waaruit je altijd vertrekt. Als je Graham geleerd hebt, zul je als choreograaf automatisch vanuit Graham vertrekken. Later kan je dan een andere 'taal' ontwikkelen om je op een andere manier uit te drukken.

(Dis)Continuïteit

Etcetera: Zien jullie nog (dis)continuïteiten tussen de klassieke en de hedendaagse dans? Kregen jullie op v.a.r.t.s. bijvoorbeeld ook klassiek ballet?

Saastamoinen: De eerste twee jaren krijg je evenveel klassiek als hedendaags. Elke dag krijg je de twee.

Schellekens: In de voormiddag krijg je trainingklas in hedendaags en klassiek, maar de workshops in de namiddag zijn uitsluitend hedendaags. Forsythe is het meest klassieke wat we in de workshops deden.

Saastamoinen: Als je de contemporaine dans in zijn geheel bekijkt, vind ik ook dat er een referentie is aan de klassieke taal. Maar als je naar de geschiedenis van één danser kijkt, is de link niet noodzakelijk. Ik heb veel hedendaagse dansers gezien die geen klassieke basis hadden.

Schellekens: Ik heb ook veel hedendaagse dansers gezien die wél een basis hadden en ermee gebroken hebben. Ik zie dat ook bij mezelf. Breken is natuurlijk een groot woord, want ik hou nog steeds van klassiek ballet. Maar ballet heeft me bijvoorbeeld niet geleerd hoe ik mijn gewicht kan verdelen op de vloer. Als ik mijn gewicht wil vinden op de vloer, moet ik elk ballet-idee in mijn hoofd negeren. Voor mij was het een echte breuk. Ik kon mijn benen niet meer parallel houden, want mijn spieren neigden onbewust naar de uitgedraaide ballethouding.

Sunal: Misschien was je gewoon te jong voor klassieke dans, of had je verkeerde leraren.

Schellekens: De reden was gewoon dat mijn lichaam niet gemaakt is voor klassiek ballet. Als je dan toch volhardt, moet je voortdurend je eigen grenzen verleggen. Ik had heel goede leraren, die vooral de nadruk legden op beweging. Maar eens je bereikt had wat ze wilden, waren ze nog niet tevreden. Ze willen altijd dat je verder gaat, want ze zien nog niet helemaal wat ze zouden willen zien. Op een bepaald moment is dat niet meer goed, omdat je lichaam dat niet aankan. Op dat moment heb ik ook beslist dat het plaatje van klassiek ballet niet bij me paste, en heb ik alles verworpen om hedendaagse danser te worden.

perkingen erbij genomen, terwijl de klassieke dans al uitgaat van de idee dat je sommige dingen per se moet kunnen.

De Vlieghe: Klassieke dans kijkt veel meer naar je buitenkant. Ik ken klassieke docenten die je al taxeren op de manier waarop je de klas binnenkomt. Als je houding hen niet bevalt, heb je afgedaan. Andere docenten geven je tenminste de kans je techniek te demonstreren, maar evalueren uiteindelijk even hard. In hedendaagse dans focussen docenten zich op je persoon, op je mogelijkheden, op de manier waarop je de dingen begrijpt. Soms is mijn frustratie met klassieke docenten dat ze voortdurend een plaatje zien: zo moet je eruit zien. Sommigen behandelen je echt als personen die niet kunnen denken, bijna als meubelstukken. Ze kijken naar je anatomie, en als het plaatje, het oppervlak niet klopt, kun je gaan. Ik kon daar echt kwaad om worden.

De taal van de dans

Schellekens: Toch is het goed dat je kan vertrekken vanuit een klassiek vocabularium,